

УДК 343.95:343.912

<https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.10>

Аркуша Лариса Ігорівна

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики, судових експертиз та
поліграфології Національного університету
«Одеська юридична академія»*

<https://orcid.org/0000-0002-0422-6416>

larisa_arkusha@ukr.net

Цільмак Олена Миколаївна

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри психології Національного університету
«Одеська юридична академія»*

<https://orcid.org/0000-0001-7348-4876>

cilmalen@gmail.com

Чернов Олександр Віталійович

*доктор філософії, доцент кафедри криміналістики,
судових експертиз та поліграфології Національного
університету «Одеська юридична академія»*

<https://orcid.org/0009-0002-6038-9479>

sanjehan.14@gmail.com

Бібліографічний опис статті: Аркуша Л.І., Цільмак О.М., Чернов О.В. (2026). Реалізація міждисциплінарних компетенцій профайлера під час інтеграції результатів аналізу місця події, цифрових слідів та психолого-криміналістичної характеристики злочинця. *Криміналістика і судова експертиза*, 71, 140-157. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.10>

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРОФАЙЛЕРА ПІД ЧАС ІНТЕГРАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ АНАЛІЗУ МІСЦЯ ПОДІЇ, ЦИФРОВИХ СЛІДІВ ТА ПСИХОЛОГО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНЦЯ

У статті здійснено комплексне наукове осмислення проблеми формування та реалізації професійних компетентностей профайлера у сучасних кримінальних розслідуваннях. **Проблематика дослі-**

дження зумовлена трансформацією сучасної злочинності, її цифро-візацією та ускладненням механізмів вчинення правопорушень, що вимагає переходу від фрагментарного аналізу до мультимодального підходу, який інтегрує вивчення матеріальних слідів, цифрових даних та поведінкових характеристик особи. **Метою дослідження** є теоретичне обґрунтування структури комплексних компетентностей профайлера як аналітичного інструменту криміналістичного пізнання та розробка концептуальних підходів до їх впровадження у практику розслідування. **Методологічною основою роботи** стали загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема системно-структурний підхід для визначення компонентів компетентності, метод реконструкції для аналізу логіки злочинної поведінки, а також аналітико-прогностичний метод для моделювання дій невстановленого суб'єкта. Це дозволило розглянути профайлінг не лише як психологічний метод, а як міждисциплінарну криміналістичну технологію. **Наукова новизна полягає** у запропонованій авторській структурі компетентностей профайлера, яка включає п'ять взаємопов'язаних компонентів: криміналістично-реконструктивний; цифрово-аналітичний; психологічно-поведінковий; версійно-прогностичний; методологічно-етичний. Особливу увагу приділено інтерпретації цифрових слідів як відображення когнітивних стратегій злочинця. У **висновках** підкреслюється, що формування цілісної системи таких компетентностей є необхідною умовою підвищення ефективності розслідувань, оскільки дозволяє знизити рівень невизначеності на початкових етапах досудового провадження та забезпечує науково обґрунтовану підтримку слідчої й оперативно-розшукової діяльності в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: кримінальний профайлінг, огляд місця події, сліди, цифрова криміналістика, психологія злочинної поведінки, поведінковий аналіз, реконструкція злочину, прогнозування злочинної діяльності, розслідування, злочин.

Arkusha Larisa

Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology, National University "Odesa Law Academy"

<https://orcid.org/0000-0002-0422-6416>

Larisa_arkusha@ukr.net

Tsilmak Olena

Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Psychology, National University "Odesa Law Academy"

<https://orcid.org/0000-0001-7348-4876>

cilmalen@gmail.com

Chernov Oleksandr

PhD in Law, Associate Professor at the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology, National University "Odesa Law Academy"

<https://orcid.org/0009-0002-6038-9479>
sanjehan.14@gmail.com

To cite this article: Arkusha, L., Tsilmak, O., Chernov, O. (2026). Realizatsiia mizhdystsyplinarykh kompetentnosti profilera pid chas intehratsii analizu mistsia podii, tsyfrovyykh slidiv ta psykhhokryminalistychnoho profiluivannia pravoporushnyka [Implementation of a Profiler's Interdisciplinary Competencies in the Integration of Crime Scene Analysis Results, Digital Traces, and Psychological-Forensic Offender Profiling]. *Criminalistics and Forensics*, 71, 140-157. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.10>

IMPLEMENTATION OF A PROFILER'S INTERDISCIPLINARY COMPETENCIES IN THE INTEGRATION OF CRIME SCENE ANALYSIS RESULTS, DIGITAL TRACES, AND PSYCHOLOGICAL-FORENSIC OFFENDER PROFILING

The article provides a comprehensive scientific insight into the formation and implementation of professional profiler competencies in modern criminal investigations. **The research problem** is driven by the transformation of modern crime, its digitalization, and the increasing complexity of criminal mechanisms, which necessitate a shift from fragmentary analysis to a multimodal approach integrating the study of physical evidence, digital data, and behavioral characteristics. **The aim of the study** is to provide a theoretical substantiation of the structure of a profiler's complex competencies as an analytical tool for forensic cognition and to develop conceptual approaches for their practical implementation in investigative activities. **The methodological basis** of the work includes general scientific and specialized methods, specifically the systems-structural approach for defining competency components, the reconstruction method for analyzing the logic of criminal behavior, and the analytical-prognostic method for modeling the actions of unidentified subjects. This allowed for the consideration of profiling not merely as a psychological method but as an interdisciplinary forensic technology. **The scientific novelty** lies in the proposed original structure of profiler competencies, which includes five interconnected components: forensic-reconstructive; digital-analytical; psycho-behavioral; version-prognostic; methodological-ethical. Particular attention is paid to the interpretation of digital traces as a reflection of the offender's cognitive strategies. **The conclusions emphasize** that the formation of a holistic system of such competencies is a prerequisite for increasing

the effectiveness of criminal investigations, as it reduces uncertainty at the initial stages of pre-trial proceedings and provides scientifically sound support for investigative and operational-search activities in the face of modern challenges.

Keywords: criminal profiling, crime scene investigation, traces, digital forensics, psychology of criminal behaviour, behavioural analysis, crime reconstruction, crime prediction, investigation, crime.

Постановка проблеми

Сучасна злочинність дедалі частіше набуває гібридного характеру, поєднуючи фізичні дії у реальному просторі з інтенсивною цифровою активністю, дистанційним керуванням процесами підготовки та приховування, а також із психологічно зумовленими стратегіями впливу на потерпілих, свідків і перебіг розслідування. За цих умов традиційна фрагментація криміналістичного пізнання, коли аналіз місця події здійснюється переважно в площині матеріальних слідів, цифрові дані розглядаються як автономний блок електронних доказів, а психологічна характеристика злочинця подається як допоміжний описовий компонент, призводить до втрати причинно-мотиваційної цілісності події, породжує суперечливі версії, підвищує ризики когнітивних упереджень у оцінюванні доказів і знижує точність прогнозування подальшої поведінки невстановленого суб'єкта. Практика демонструє, що ключові закономірності злочинної діяльності все частіше проявляються не в межах одного джерела інформації, а на стику матеріальних, цифрових і поведінкових даних, тоді як відсутність уніфікованого методологічного підходу до їх синтезу ускладнює як побудову об'єктивного «пошукового портрета», так і визначення релевантних тактичних рішень для слідчих (розшукових) дій та оперативного відпрацювання. Водночас інституційно та освітньо-практично залишається недостатньо розробленим питання про те, які саме комплексні компетентності повинен мати профайлер, щоб коректно інтегрувати аналіз місця події, цифрових слідів і психологічних характеристик злочинця в єдину реконструктивно-прогностичну модель, придатну для процесуальної верифікації, командної взаємодії та практичного використання у кримінальному провадженні. Отже, наукова проблема полягає у наявності суперечності між об'єктивною потребою сучасного кримінального розслідування в інтегрованому, мультимодальному профайлінгу та недостатнім рівнем теоретико-методологічного й прикладного опрацювання системи компетентностей профайлера, критеріїв їх операціоналізації, меж застосування та процедур перевірки висновків, що зумовлює необхідність спеціального дослідження зазначеної тематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У межах проблематики комплексних компетентностей профайлера свідчить про поступовий перехід від класичних, переважно описових моделей кримінального профайлінгу до інтегрованих підходів, що поєднують криміналістичний аналіз місця події, результати цифрової криміналістики та поведінково-психологічну інтерпретацію злочинної діяльності. У сучасній науковій літературі домінує розуміння профайлінгу не як інтуїтивного «портретування», а як аналітичного інструменту, заснованого на емпірично перевірюваних закономірностях поведінки та міждисциплінарному синтезі даних.

У межах зарубіжних досліджень ключове місце посідають концепції «investigative psychology» та «behavioral evidence analysis», у яких наголошується на необхідності виведення характеристик злочинця з аналізу конкретних дій, просторово-часових рішень і взаємодії з жертвою, за умови обов'язкової верифікації таких висновків матеріальними доказами. Ці підходи акцентують увагу на розмежуванні функціонально зумовлених та символічних дій, оцінюванні ступеня організованості поведінки й недопущенні підміни доказування психологічними припущеннями.

Окремий напрям сучасних публікацій пов'язаний із розвитком цифрової криміналістики та спробами інтеграції аналізу цифрових слідів у профайлерські моделі. Дослідники підкреслюють, що електронні дані мають розглядатися не лише як технічні артефакти, а як відображення цифрової поведінки особи, її когнітивних стратегій, комунікативних ролей і способів маскування. У цьому контексті формується підхід до «поведінкового аналізу цифрової активності», який розширює можливості профайлінгу, але водночас потребує чіткого визначення меж інтерпретації та професійних компетентностей профайлера.

В українських наукових дослідженнях проблематика здебільшого зосереджується на криміналістичному осмисленні цифрових слідів та на поведінкових особливостях злочинців, що проявляються на місці події. Разом із тим профайлінг переважно розглядається фрагментарно – або як допоміжний психологічний інструмент, або як елемент криміналістичної характеристики злочину, без належного теоретичного опрацювання механізмів інтеграції матеріальних, цифрових і психологічних даних.

Узагальнення останніх публікацій дає підстави констатувати, що на рівні наукової постановки проблеми існує консенсус щодо необхідності мультимодального профайлінгу, однак залишається недостатньо розробленим питання системи комплексних компетентностей профайлера, критеріїв їх операціоналізації, а також процедур узгодження та верифікації висновків, отриманих із різних інформаційних середовищ. Саме ця обставина зумовлює актуальність по-

дальших досліджень, спрямованих на формування цілісної методології комплексного профайлінгу у кримінальних розслідуваннях.

Мета дослідження

Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування та системний аналіз комплексних компетентностей профайлера у кримінальних розслідуваннях шляхом інтеграції аналізу місця події, цифрових слідів і психологічних характеристик злочинця, а також розроблення цілісної реконструктивно-прогностичної моделі профайлінгу, придатної для практичного використання у діяльності органів досудового розслідування та інших суб'єктів кримінального провадження. Для досягнення зазначеної мети в дослідженні передбачається аналіз сучасних наукових підходів до кримінального профайлінгу з метою визначення їх пізнавальних можливостей і обмежень в умовах цифровізації злочинної діяльності; з'ясування криміналістичного значення аналізу місця події як джерела поведінково зумовленої інформації для формування профайлерських висновків; дослідження природи, класифікації та криміналістичного потенціалу цифрових слідів у контексті поведінкового аналізу та реконструкції злочинної діяльності; характеристика психологічних закономірностей злочинної поведінки, що підлягають урахуванню під час формування профайлінгових версій, із визначенням меж допустимої психологічної інтерпретації; обґрунтування механізмів інтеграції матеріальних, цифрових і психологічних даних у єдину аналітичну модель з урахуванням принципів верифікації та контекстності; визначення структури й змісту комплексних компетентностей профайлера, необхідних для здійснення мультимодального аналізу у кримінальному провадженні; розроблення критеріїв операціоналізації та оцінювання зазначених компетентностей у професійній підготовці й практичній діяльності; а також формулювання практичних рекомендацій щодо використання результатів комплексного профайлінгу у слідчій, оперативно-розшуковій та аналітичній діяльності з метою підвищення ефективності розслідувань кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу

Комплексні компетентності профайлера у кримінальних розслідуваннях із поєднанням аналізу місця події, цифрових слідів та психологічних характеристик злочинця в сучасній криміналістичній парадигмі слід розглядати як цілісну систему професійних спроможностей, що забезпечують інтегроване пізнання злочинної діяльності у її матеріальному, інформаційному та поведінковому вимірах. Зростання складності кримінальних правопорушень, їх багатоканальність, поширення змішаних механізмів підготовки, вчи-

нення та приховування, а також практична конвергенція «офлайн» та «онлайн» середовищ зумовлюють необхідність переходу від фрагментарного аналізу окремих джерел доказової інформації до формування синтетичних моделей, здатних відтворювати логіку злочинця, його операційні рішення, психологічні домінуючі, комунікативні стратегії та слідові закономірності. У цьому контексті профайлер перестає бути вузьким спеціалістом, що «описує тип особи», і набуває статусу аналітичного суб'єкта, який працює з комплексом різноякісних даних, поєднує методи криміналістики, прикладної психології, судової медицини та психіатрії, цифрової криміналістики, комунікативної лінгвістики та ризик-менеджменту, а кінцевим результатом його діяльності є не абстрактна характеристика, а практично значуща реконструктивно-прогностична модель поведінки невідомого суб'єкта.

Вихідним пунктом комплексної роботи профайлера є аналіз місця події як первинного простору матеріалізації кримінальної активності, де відображаються як об'єктивні умови, так і суб'єктивні рішення злочинця. Для криміналістики місце події традиційно є «сценою» формування слідів, проте для профайлера це ще й простір поведінкової експресії, у якому через вибір локації, способу доступу, характер взаємодії з обстановкою та потерпілим, а також через організацію дій у часі й просторі можуть проявлятися мотиваційні установки, рівень контролю, типологія агресії, когнітивні схеми та стратегія приховування. Володіння компетентністю аналізу місця події у профайлерському вимірі означає здатність бачити за матеріальними ознаками не лише механічну причинність, а й «поведінкову доцільність» конкретних дій, що спрямовані на досягнення певного ефекту: домінування, знеособлення жертви, демонстрація влади, уникнення викриття, отримання символічного задоволення, маскування мотиву або перенесення відповідальності.

У межах такого аналізу важливим стає оцінювання ступеня організованості дій злочинця. Організованість у даному випадку не зводиться до наявності плану як такого, а відображає комплекс параметрів: підготовленість (попередній огляд локації, вибір часу, створення умов для непомітного доступу), контроль середовища (обмеження свідків, використання бар'єрів, блокування шляхів відходу), управління ризиком (мінімізація залишених слідів, використання рукавичок, маскування обличчя, підбір знаряддя, що важче трасологічно ідентифікувати), а також післядії (спроби знищення слідів, інсценування, створення хибних напрямів пошуку) [1]. Профайлер, оцінюючи ці параметри, має бути здатним зробити висновки про досвід суб'єкта, його навички, самодисципліну, рівень тривоги та ступінь імпульсивності. Організованість може свідчити про попередню кримінальну практику, професійні компетенції, доступ до інструментів та знань; хаотичність – про афективний стан, ситуативну ескалацію, низький рівень самоконтролю або непередбачуваність,

що також має практичне значення для оцінювання ризику повторення та прогнозування наступних дій.

Суттєвим аспектом є інтерпретація «модусу контакту» злочинця з місцем події. Йдеться про те, як саме суб'єкт входить у ситуацію, що для нього є «центром уваги», яким чином він рухається в просторі, які об'єкти торкаються його дій, що він ігнорує, а що змінює. Просторовий малюнок дій часто корелює з когнітивним стилем: системний, послідовний, «економний» стиль руху може вказувати на раціоналізацію і прагнення мінімізувати ризики; фрагментарний і «розкиданий» – на внутрішній хаос, високу емоційну напругу або ситуаційну паніку. Аналіз точок входу/виходу, траєкторій переміщення, зон максимального контакту, локалізації ключових слідів і предметів дозволяє профайлеру не лише реконструювати подію, а й виявляти поведінкові пріоритети злочинця, що часто важливіші за окремі факти.

Окремо слід наголосити на значенні «слідових підписів», «сигнатури» і «поведінкових патернів», які можуть проявлятися в особливостях завдання ушкоджень, взаємодії з жертвою, виборі способу позбавлення життя чи заподіяння шкоди, а також у посткримінальній поведінці на місці події. Для профайлера критично важливо відрізнити функціонально зумовлені дії (необхідні для досягнення результату) від символічно зумовлених (необов'язкових для результату, але важливих для внутрішньої мотивації) [2]. Саме символічні елементи можуть вказувати на психологічні домінанти, фантазійний компонент, потребу в контролі, демонстративність, мстивість або ритуалізацію. Водночас профайлер має бути обережним із надінтерпретацією: символізація може бути випадковою, ситуативною, або нав'язаною обставиною. Тому компетентність полягає у здатності оцінювати ймовірність того, що певна ознака є продуктом психологічного наміру, і співвідносити її з іншими даними, включаючи цифрові сліди.

Паралельно з аналізом місця події комплексний профайлер працює з цифровими слідами як з особливим видом доказової й поведінкової інформації. Цифрові сліди характеризуються багатшаровістю: вони включають як прямі відомості (повідомлення, файли, фото, відео), так і метадані (час створення, геолокація, параметри пристрою), а також системні сліди (логи, мережеві з'єднання, історію активності, дані застосунків). Для профайлера важливо усвідомлювати, що цифровий слід часто є результатом взаємодії людини з інтерфейсом, алгоритмом і соціальним середовищем, тобто несе інформацію не лише про факт дії, а й про спосіб мислення, звички, рівень технологічної компетентності, соціальні ролі та навіть емоційні стани. Профайлер, який не розуміє закономірностей цифрової поведінки, ризикує або пропустити ключові індикатори, або надати їм неправильного значення.

Однією з базових компетентностей є здатність розрізнити «при-

родний цифровий слід» та «керований цифровий слід». Природний цифровий слід виникає як побічний продукт звичайного користування технологіями: людина залишає сліди, не задумуючись про їх криміналістичну значущість. Керований цифровий слід, навпаки, є результатом усвідомленої стратегії: використання анонімизаторів, тимчасових акаунтів, шифрованих месенджерів, підставних номерів, підміни геолокації, видалення історії, «обнулення» пристроїв. Відмінність між цими типами слідів дозволяє робити висновки про рівень підготовки, досвід уникнення викриття, можливо – про попередні контакти з правоохоронною системою чи професійний досвід у сфері ІТ/безпеки. Водночас навіть керований слід не є абсолютною гарантією невиявлення, оскільки сам факт застосування засобів маскування є поведінковим індикатором і формує «профіль обережності», який може бути співвіднесений із матеріальними слідами на місці події [3].

У площині цифрових слідів профайлер має володіти навичками лінгвістично-поведінкового аналізу комунікації. Мовні патерни у повідомленнях, стиль викладення, вибір лексики, емоційні маркери, маніпулятивні конструкції, тенденція до погроз, приниження, самооправдання або навпаки холодної інформативності можуть бути співвіднесені з особистісними рисами, рівнем емпатії, агресивністю та мотиваційними домінантами. Не менш важливими є маркери соціальної ролі: людина може демонструвати себе експертом, контролером, «учителем», або, навпаки, жертвою, яку «змуслили». Профайлер у цьому сенсі працює не з «психологічними ярликами», а з поведінковими маркерами, що мають бути верифіковані іншими джерелами інформації.

Цифрове середовище також дозволяє відстежувати процес формування наміру. Пошукові запити, перегляди тематичних матеріалів, участь у спільнотах, збирання інформації про жертву, «цифрове стеження» через соціальні мережі, картографічні сервіси, таксі-застосунки або трекери можуть виступати елементами передкримінальної активності. Для профайлера важливо не просто фіксувати ці факти, а розуміти їх послідовність, наростання інтенсивності, періоди затишшя і стрибки активності, оскільки саме динаміка часто сигналізує про стадії прийняття рішення, афективні коливання, можливі тригери та точки ризику. Компетентність полягає у здатності читати цифрову активність як поведінковий процес, а не як сукупність «скріншотів» із життя людини.

Ключовою для комплексного профайлінгу є інтеграція матеріальних слідів і цифрових даних у спільний реконструктивний каркас. Це означає, що профайлер повинен уміти зіставляти часові лінії, просторові маркери та поведінкові рішення у двох середовищах [4]. Наприклад, часові мітки камер спостереження, дані геолокації, активність мобільного пристрою, підключення до базових станцій, використання банківських карток, переміщення транспортом мо-

жуть бути співвіднесені з матеріальними ознаками на місці події (час проникнення, час контакту, час відходу, спосіб доступу). Таке зіставлення дозволяє перевіряти версії, викривати інсценування та формувати більш точний образ поведінки: чи діяв суб'єкт впевнено, чи поспішав, чи робив паузи, чи повертався, чи контактував із кимось, чи змінював маршрут. Для профайлера важливе не лише встановлення факту, а й інтерпретація «поведінкового сенсу» цих дій.

У зв'язку з цим окремого розгляду потребує поняття криміналістичної реконструкції як компетентнісної основи профайлера. Реконструкція у комплексному профайлінгу не обмежується відновленням подій за слідами, а включає встановлення логіки вибору: чому саме так, чому саме тут, чому саме в цей час, чому саме з такими засобами та з таким ступенем ризику. Профайлер має вміти будувати причинно-мотиваційні ланцюги, де кожна ланка підтверджується даними з різних джерел. Якщо матеріальний слід вказує на певну дію, цифровий слід може пояснити її передумови або підтвердити її часовий контекст, а психологічний аналіз – окреслити, чому суб'єкт обрав саме таку дію як найбільш «психологічно прийнятну» або «функціонально зручну». Такий синтез є значно надійнішим, ніж ізольована інтерпретація кожного компонента.

Розкриття психологічних характеристик злочинця як третього елементу комплексного аналізу вимагає від профайлера особливої методологічної точності. Психологічні характеристики у кримінальному провадженні не можуть бути зведені до поп-психологічних описів чи типологій, оскільки профайлер працює в умовах обмеженого доступу до особи, відсутності психодіагностичних інструментів у класичному форматі та високого ризику когнітивних викривлень [5]. Тому психологічний компонент комплексного профайлінгу має спиратися на поведінкові індикатори, що проявляються у матеріальних і цифрових даних, та на верифікацію через альтернативні гіпотези. Профайлер оцінює не «характер» у побутовому сенсі, а сталі тенденції регуляції поведінки: як суб'єкт приймає рішення, як реагує на перешкоди, як управляє ризиком, як ставиться до жертви, як конструює власне виправдання або маскує мотив.

Однією з центральних компетентностей є аналіз мотиваційної структури. Мотивація злочину може бути корисливою, насильницькою, сексуальною, реваншистською, ідеологічною, демонстративною, або змішаною. Професійний профайлер повинен уміти виявляти мотиваційні домінанти не лише за очевидними ознаками (наприклад, факт викрадення майна), а й за непрямыми показниками, що часто є важливішими: ризикованість дій, надлишковість насильства, вибір жертви, спрямованість агресії, наявність приниження, контроль над простором і часом, посткримінальні маніпуляції. Цифрові сліди можуть додатково розкривати мотивацію через контент, що споживає суб'єкт, теми його пошуку, його коло комунікації, участь

у спільнотах, що нормалізують певні практики, а матеріальні сліди – через специфіку реалізації наміру.

Не менш важливим є аналіз контролю та імпульсивності. Високий рівень контролю проявляється у плануванні, мінімізації слідів, виборі умов з низьким ризиком викриття, збереженні «холодної» поведінки, відсутності зайвих дій. Імпульсивність – у хаотичності, незавершеності, зростанні агресії, помилках, що свідчать про афект, у спонтанному використанні випадкових предметів [6]. Проте у реальності ці характеристики можуть поєднуватися: суб'єкт може бути організованим у підготовці, але імпульсивним у моменті контакту з жертвою; або навпаки – хаотичним у підготовці, але холодним у реалізації. Комплексний профайлер має вміти розкласти поведінку на етапи та визначити, на якому саме етапі виникає «зрив регуляції», що критично важливо для прогнозування повторних дій.

З огляду на потреби кримінального провадження особливого значення набуває оцінка здатності злочинця до маскуванню та інсценування. Інсценування може стосуватися як матеріального середовища (імітація іншого мотиву, створення враження випадковості, підміна механізму події), так і цифрового (створення фальшивих цифрових слідів, використання чужих акаунтів, спроба «підкинути» іншим особам цифрові маркери) [7]. Компетентний профайлер розуміє, що маскуванню завжди містить суперечності: щоб зімітувати одну реальність, потрібно контролювати дуже багато деталей, і саме в деталях часто проявляються помилки. Тому важливо працювати з концептом «узгодженості слідів»: чи відповідає цифровий сценарій матеріальному, чи збігаються часові лінії, чи корелює поведінковий стиль у комунікаціях зі стилем дій на місці події. Виявлення таких неузгодженостей є суттєвим інструментом викриття інсценування та уточнення профілю злочинця.

Комплексні компетентності профайлера включають також розуміння соціального контексту злочинної діяльності. Навіть якщо злочин вчинено одноосібно, суб'єкт існує у певній соціальній мережі, має контакти, ролі, конфлікти, ресурси. Цифрове середовище робить соціальну мережу частково видимою: коло підписників, групові чати, коментарі, «лайки», спільні фото, історія взаємодій. Профайлер має вміти відокремлювати значущі зв'язки від поверхневих, визначити, де контакт є ресурсом, де – фактором ризику, а де – лише шумом. Соціальний контекст важливий і для визначення типу жертви: вибір жертви може бути інструментальним (зручність, доступність), а може бути персоналізованим (конфлікт, ревності, помста), що часто відображається і в цифровій комунікації, і в матеріальних ознаках взаємодії.

Окремої уваги потребує компетентність профайлера у сфері версійного мислення. Профайлінг у кримінальному провадженні не є «істинним описом» особи, а є інструментом побудови та перевірки версій. Тому профайлер повинен не лише формулювати гіпотези

про особистість та поведінку злочинця, а й одразу вказувати, які дані можуть їх підтвердити або спростувати. У практичному вимірі це означає, що профайлер формує рекомендації для слідчих (які запитання ставити свідкам, які об'єкти вилучати, які цифрові джерела перевіряти, які групи осіб відпрацьовувати), а також для оперативних підрозділів (які місця потенційно відвідує суб'єкт, які його ймовірні маршрути, що може бути наступною мішенню). Версійність забезпечує гнучкість та наукову дисципліну, запобігає «влипанням» у єдину картину і зменшує ризик підтверджувального упередження.

Профайлер у межах комплексного підходу має володіти здатністю працювати з невизначеністю та неповнотою даних. Часто матеріальні сліди є частково знищеними, цифрові – недоступними або зашифрованими, свідчення – суперечливими, а контекст – багатофакторним. У таких умовах особливого значення набуває компетентність імовірнісного мислення: профайлер не «стверджує», а оцінює ймовірність, визначає сильні та слабкі сторони гіпотез, ранжує їх за ступенем підтримки даними. Для кримінального провадження це надзвичайно важливо, оскільки дає можливість обґрунтовано розподіляти ресурси, визначати пріоритети слідчих дій і уникати хаотичності розслідування.

Ще однією складовою комплексних компетентностей є комунікативна здатність профайлера працювати у мультидисциплінарній команді. Розслідування сучасних злочинів зазвичай здійснюється із залученням слідчих, оперативників, експертів-криміналістів, судових медиків, спеціалістів із цифрової криміналістики, аналітиків, інколи – психологів. Профайлер повинен вміти перекладати свої висновки мовою, зрозумілою для різних професійних груп, уникати надмірної абстрактності, чітко відокремлювати факти від інтерпретацій і формулювати практичні рекомендації. Нерідко саме якість комунікації визначає, чи буде профайлерський продукт використаний, чи залишиться формальним документом без впливу на хід провадження.

Методологічна культура профайлера включає розуміння когнітивних ризиків, які супроводжують інтерпретаційну діяльність. Серед таких ризиків найбільш значущими є підтверджувальне упередження, ефект «яскравої деталі», схильність до надінтерпретації символічних елементів, а також перенесення власних уявлень і моральних оцінок на аналіз. Професійний профайлер повинен використовувати процедури самоперевірки: побудову альтернативних пояснень, пошук даних, що можуть спростувати улюблену гіпотезу, відмежування «поведінкового факту» від «психологічного сенсу» [8]. Особливо важливою є здатність утримувати межу між профайлерським висновком і судово-психологічною чи судово-психіатричною експертизою. Профайлер не встановлює діагнозів і не замінює експертне дослідження; його задача – поведінкова реконструкція та аналітичні версії, що слугують цілям розслідування.

У практиці комплексного профайлінгу важливим елементом є створення так званих «поведінково-інформаційних матриць», у межах яких дані з різних джерел структуруються за категоріями: простір, час, контакт, агресія, контроль, маскування, цифрова активність, соціальні зв'язки, передкримінальні індикатори, посткримінальна поведінка. Таке структурування допомагає уникати випадковості та забезпечує системність. Профайлер, працюючи з матрицею, бачить прогалини та може запропонувати, які саме джерела заповнять їх, а також які елементи є надлишковими або суперечливими. Особливо важливою є категорія узгодженості: якщо в матеріальному середовищі спостерігається високий рівень контролю і маскування, а в цифровому – хаотична відкритість і сліди імпульсивних комунікацій, це потребує пояснення і може свідчити або про різні етапи поведінки, або про участь декількох осіб, або про інсценування.

Професійний профайлер повинен також уміти оцінювати ризик повторення злочинної поведінки та визначати потенційні сценарії ескалації. Ризик-оцінка у профайлінгу ґрунтується на поєднанні факторів: мотиваційна стійкість, наявність «незавершеності» (коли злочин не дав очікуваного психологічного ефекту), прагнення до повторного контролю, зростання сміливості, зміна методів, посилення маскування, активність у цифровому середовищі, пов'язана з пошуком нових мішеней або нових способів. У випадках серійної злочинності або повторюваних насильницьких епізодів ці компетентності стають критичними, адже дозволяють організовувати профілактичні заходи, орієнтувати патрулювання, формувати тактичні рішення щодо захисту потенційних жертв, а також вибудовувати комунікаційну стратегію з населенням.

У сучасних умовах цифровізації профайлер повинен розуміти специфіку «цифрової маски» і феномен розщеплення ідентичності. У мережі суб'єкт може створювати кілька образів, грати різні ролі, демонструвати різні цінності, що інколи не збігаються з офлайн-поведінкою. Це створює додаткові складнощі для профайлінгу: необхідно визначити, які елементи цифрової ідентичності є автентичними, а які – інструментальними. При цьому навіть інструментальна маска несе психологічні маркери: вибір ролі, стилю спілкування, тематики, цільової аудиторії часто відображає потреби, комплекси, прагнення до контролю, схильність до маніпуляції або пошук визнання [9]. Тому компетентність полягає у здатності аналізувати цифрові ролі не як «брехню», а як різні форми самопрезентації, які можуть бути використані для реконструкції особистісної структури.

Окремий блок компетентностей пов'язаний із розумінням механізмів віктимологічної взаємодії. Профайлер має оцінювати не лише злочинця, а й контекст взаємодії з жертвою: чи була жертва випадковою, чи обрана цілеспрямовано, чи існував попередній контакт, чи є ознаки «грумінгу» у цифровому середовищі, чи відбувалося маніпулятивне зближення, чи є сліди психологічного тиску.

Цифрові сліди часто дозволяють побачити етапи такого процесу: на-рощування довіри, ізоляція, контроль, вимоги, погрози. Матеріальні сліди на місці події можуть підтвердити характер взаємодії: ступінь насильства, наявність оборони, спроби втечі, використання обмежувальних засобів [10]. Профайлер, інтегруючи ці дані, може зробити висновки про тип взаємодії та про те, що саме є «центральною» для злочинця: контроль, помста, приниження, матеріальна вигода, сексуальне домінування.

Важливим елементом є здатність профайлера формувати «пошуковий портрет» як практичний продукт, придатний для роботи слідчо-оперативної групи. Пошуковий портрет повинен бути операціоналізованим: містити ознаки, які можна перевірити у реальному світі. Тому профайлер не обмежується загальними характеристиками («замкнутий», «агресивний», «психопатичні риси»), а трансформує висновки у конкретні індикатори: можливі професійні навички (робота з інструментами, знання певної локації), стиль пересування (пішки/транспорт), імовірні місця перебування, цифрові звички (використання певних платформ, активність у нічний час, участь у специфічних спільнотах), комунікативні маркери (типові фрази, стиль написання), ресурси (доступ до приміщень, техніки), соціальний статус і ризикові фактори. Такий портрет не є «паспортом злочинця», але є системою версійних орієнтирів, що зменшують поле невизначеності [11].

Особливої ретельності потребує розкриття компетентностей у сфері посткримінальної поведінки. Після вчинення злочину суб'єкт може здійснювати дії з приховування, знищення, переміщення, інсценування, або навпаки – демонстративні дії, спрямовані на інформаційний ефект. У цифровому вимірі це може проявлятися у видаленні акаунтів, зміні пристроїв, припиненні активності, або навпаки – у зростанні активності, бажанні спостерігати за реакцією, пошуку новин, коментуванні, поверненні у спільноти. Профайлер має вміти аналізувати ці прояви як частину цілісного циклу злочинної поведінки, оскільки саме посткримінальні дії часто містять помилки, що дозволяють ідентифікувати суб'єкта, а також дають ключ до його психологічних потреб: чи прагне він дистанціюватися, чи потребує «підтвердження» свого впливу, чи переживає провину, чи навпаки – відчуває піднесення.

Комплексні компетентності профайлера неможливі без розуміння ролі ситуаційних факторів та «контекстного тиску». Поведінка злочинця визначається не лише особистісними рисами, а й обстановкою: наявністю свідків, освітленням, рівнем шуму, доступністю виходів, реакцією жертви, непередбачуваними подіями. Цифрове середовище також створює контекстний тиск: блокування акаунтів, модерація, алгоритмічне «видимість/невидимість», ризик цифрового викриття. Компетентний профайлер повинен відокремлювати те, що є продуктом особистості, від того, що є продуктом обстанов-

ки [12]. Це забезпечує більш точне прогнозування: особистісні тенденції є більш сталими, тоді як ситуаційні можуть бути випадковими. Саме помилка в цьому розрізненні часто призводить до хибних висновків у профайлінгу.

У межах академічного розгляду необхідно також визначити, що комплексний профайлерський підхід передбачає використання певних методологічних принципів. Першим є принцип мультимодальності: жодне джерело не розглядається як самодостатнє, а істотні висновки формуються лише за умови узгодження даних з матеріального, цифрового та поведінкового рівнів. Другим є принцип верифікації: кожна гіпотеза супроводжується переліком можливих підтверджень і спростувань. Третім є принцип контекстності: інтерпретації здійснюються з урахуванням соціального і ситуаційного контексту. Четвертим є принцип обмеженості висновків: профайлер чітко відмежовує припущення від факту, а аналіз – від діагностики. П'ятим є принцип практичної релевантності: профайлерський продукт має бути використаний у процесуальних і тактичних рішеннях, а не бути суто описовим текстом.

Важливою складовою є питання професійної підготовки та розвитку компетентностей. Профайлер має володіти теоретичними знаннями, але цього недостатньо: потрібні практичні навички аналізу кейсів, інтерпретації слідів, роботи з цифровими даними, участі у командному аналізі, а також постійне підвищення кваліфікації. Особливо актуальною є навичка роботи з кейсами, у яких дані неоднозначні та суперечливі, оскільки саме такі справи становлять найбільший виклик. Важливою є й здатність профайлера до психогієни та емоційної стійкості, адже робота з насильницькими злочинами, деталями кримінальних подій, великими масивами інформації та відповідальністю за рекомендації може створювати професійне навантаження і ризик помилок через виснаження. Проте розгляд цих аспектів також має бути науково виваженим: питання стійкості не є «особистою рисою», а є частиною професійних компетенцій, які підтримуються організаційно і методично.

Висновки

З урахуванням сказаного комплексні компетентності профайлера у розслідуванні кримінальних правопорушень доцільно концептуалізувати як інтегровану систему, що включає: криміналістично-реконструктивний компонент (аналіз місця події, механізму слідоутворення, просторово-часових закономірностей), цифрово-аналітичний компонент (розуміння природи цифрових слідів, їх класифікації, інтерпретації цифрової поведінки, виявлення маскування), психологічно-поведінковий компонент (аналіз мотивації, контролю, агресії, маскування, взаємодії з жертвою), версійно-прогностичний компонент (побудова гіпотез, їх ранжування, прогнозування повтор-

них дій), комунікативно-командний компонент (взаємодія з іншими суб'єктами розслідування, формулювання практичних рекомендацій), а також етико-методологічний компонент (усвідомлення меж, ризиків, когнітивних упереджень і процедур самоконтролю). Лише за наявності всіх цих складових профайлер здатний забезпечити справді комплексний продукт, який підвищує якість розслідування, зменшує поле невизначеності, оптимізує тактичні рішення та сприяє встановленню істини у кримінальному провадженні.

У підсумку слід підкреслити, що поєднання аналізу місця події, цифрових слідів та психологічних характеристик злочинця не є простим механічним додаванням трьох напрямів. Йдеться про методологічний синтез, у якому кожен компонент уточнює інший, а кінцевий результат набуває властивості системності. Місце події дає матеріальну форму поведінки; цифрові сліди – її інформаційну тінь і динаміку; психологічний аналіз – пояснювальний каркас і прогностичний потенціал. Саме в цій триєдності формується сучасний профайлер як професіонал нового типу, здатний працювати в умовах складних, гібридних і високотехнологічних кримінальних загроз, забезпечуючи науково обґрунтовану підтримку кримінального розслідування та підвищуючи його ефективність.

Список використаних джерел:

1. Alison L. J. (ed.). *The Forensic Psychologist's Casebook: Psychological Profiling and Criminal Investigation*. Cullompton : Willan Publishing, 2005. 440 p.
2. Alison L., Bennell C., Mokros A., Ormerod D. The personality paradox in offender profiling: A theoretical review of the processes involved in deriving background characteristics from crime scene actions. *Psychology, Public Policy, and Law*. 2002. Vol. 8, № 1. P. 115–135. DOI: <https://doi.org/10.1037/1076-8971.8.1.115>
3. Canter D. V., Youngs D. *Investigative Psychology: Offender Profiling and the Analysis of Criminal Action*. Chichester : John Wiley & Sons, 2009. 496 p.
4. Turvey B. E. *Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis*. 4th ed. London : Academic Press (Elsevier), 2012. 744 p.
5. Turvey B. E. Behavioral evidence analysis. In *Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis*. 1999. 448 p.
6. Turvey B. E., Esparza M. A. (eds.). *Behavioral Evidence Analysis: International Forensic Practice and Protocols*. London : Academic Press (Elsevier), 2016. 382 p.
7. Chisum W. J., Turvey B. E. Evidence dynamics: Locard's exchange principle & crime reconstruction. *Journal of Behavioral Profiling*. 2000. Vol. 1, № 1. P. 1–15.
8. Douglas J. E., Burgess A. W., Burgess A. G., Ressler R. K. (eds.). *Crime Classification Manual: A Standard System for Investigating and*

Classifying Violent Crimes. 2nd ed. San Francisco : Jossey-Bass, 2006. 480 p.

9. Casey E. Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers, and the Internet. 3rd ed. Amsterdam : Academic Press, 2011. 840 p.

10. Rogers M. K. A two-dimensional circumplex approach to the development of a hacker taxonomy. Digital Investigation. 2006. Vol. 3, Iss. 2. P. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.diin.2006.03.001>

11. Casey E., Ferraro M., Nguyen L. Investigation delayed is justice denied: proposals for expediting forensic examinations of digital evidence. Journal of Forensic Sciences. 2009. Vol. 54, № 6. P. 1353–1364. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1556-4029.2009.01150.x>

12. Dror I. E., Cole S. A. The vision in “blind” justice: expert perception, judgment, and visual cognition in forensic pattern recognition. Psychonomic Bulletin & Review. 2010. Vol. 17 (2). P. 161–167. DOI: <https://doi.org/10.3758/PBR.17.2.161>

References

1. Alison L. J. (Ed.). (2005). The Forensic Psychologist's Casebook: Psychological Profiling and Criminal Investigation [The Forensic Psychologist's Casebook: Psychological Profiling and Criminal Investigation]. Cullompton: Willan Publishing. 440 p. [in English].

2. Alison L., Bennell C., Mokros A., Ormerod D. (2002). The personality paradox in offender profiling: A theoretical review of the processes involved in deriving background characteristics from crime scene actions [The personality paradox in offender profiling: A theoretical review of the processes involved in deriving background characteristics from crime scene actions]. Psychology, Public Policy, and Law, 8(1), 115–135. DOI: <https://doi.org/10.1037/1076-8971.8.1.115> [in English].

3. Canter D. V., Youngs D. (2009). Investigative Psychology: Offender Profiling and the Analysis of Criminal Action [Investigative Psychology: Offender Profiling and the Analysis of Criminal Action]. Chichester: John Wiley & Sons. 496 p. [in English].

4. Turvey B. E. (2012). Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis (4th ed.) [Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis]. London: Academic Press (Elsevier). 744 p. [in English].

5. Turvey, B. E. (1999). Behavioral evidence analysis. In Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis [Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis]. San Diego: Academic Press. 448 p. [in English].

6. Turvey B. E., Esparza M. A. (Eds.). (2016). Behavioral Evidence Analysis: International Forensic Practice and Protocols [Behavioral Evidence Analysis: International Forensic Practice and Protocols]. London: Academic Press (Elsevier). 382 p. [in English].

7. Chisum W. J., Turvey B. E. (2000). Evidence dynamics: Locard's

exchange principle & crime reconstruction [Evidence dynamics: Locard's exchange principle & crime reconstruction]. *Journal of Behavioral Profiling*, 1(1), 1–15 [in English].

8. Douglas J. E., Burgess A. W., Burgess A. G., Ressler R. K. (Eds.). (2006). *Crime Classification Manual: A Standard System for Investigating and Classifying Violent Crimes* (2nd ed.) [Crime Classification Manual: A Standard System for Investigating and Classifying Violent Crimes]. San Francisco: Jossey-Bass. 480 p. [in English].

9. Casey E. (2011). *Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers, and the Internet* (3rd ed.) [Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers, and the Internet]. Amsterdam: Academic Press. 840 p. [in English].

10. Rogers M. K. (2006). A two-dimensional circumplex approach to the development of a hacker taxonomy [A two-dimensional circumplex approach to the development of a hacker taxonomy]. *Digital Investigation*, 3(2), 97–102. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.diin.2006.03.001> [in English].

11. Casey E., Ferraro M., Nguyen L. (2009). Investigation delayed is justice denied: proposals for expediting forensic examinations of digital evidence [Investigation delayed is justice denied: proposals for expediting forensic examinations of digital evidence]. *Journal of Forensic Sciences*, 54(6), 1353–1364. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1556-4029.2009.01150.x> [in English].

12. Dror I. E., Cole S. A. (2010). The vision in “blind” justice: expert perception, judgment, and visual cognition in forensic pattern recognition [The vision in “blind” justice: expert perception, judgment, and visual cognition in forensic pattern recognition]. *Psychonomic Bulletin & Review*, 17(2), 161–167. DOI: <https://doi.org/10.3758/PBR.17.2.161> [in English].

Надійшла до редакції / Received: 04.02.2026

Отримана після доопрацювання / Received after revision: 03.03.2026

Прийнято до друку / Accepted for publication: 11.03.2026

Опубліковано / Published: 29.05.2026

Фінансування: відсутнє / Funding: none.

Конфлікт інтересів: автор(и) заявляє(ють) про відсутність конфлікту інтересів / Conflict of interest: the author(s) declare no conflict of interest.

Дотримання етичних норм: дослідження виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності / Ethical compliance: the study was conducted in accordance with the principles of academic integrity.

Дані дослідження: усі дані, необхідні для обґрунтування висновків, наведено у статті / Research data: all data necessary to substantiate the conclusions are presented in the article.